

**UNIVERSITATEA „VASILE ALECSANDRI” DIN BACĂU
SOCIETATEA ANTREPRENORIALĂ A STUDENȚILOR**

**Workshop
STRATEGII DE COMUNICARE ÎN MEDIUL DE
AFACERI JAPONEZ**

Download from
Dreamstime.com
© 14829238
© Dreamstime.com

Gheșe și samurai

JAPONIA

Din prima Cronică Imperială japoneză, *Kojiki* („Însemnări despre lucrurile din vechime”), compilată în 712, aflăm că arhipelagul japonez a fost creat de zei. Prima insulă, *Onogorojima*, s-a format din picăturile scurse de pe sulita divină (*Ama-no-nuboko*) pe care zeul Izanagi și zeița Izanami au cufundat-o în materia vâscoasă de sub Câmpia Celestă. Cuplul divin a zămislit mai apoi opt insule – *Oyashimaguni*. Cifrele lumii contemporane indică faptul că arhipelagul este alcătuit din aproximativ 6852 de insule, din care numai 430 sunt locuite. Considerată de numeroși călători un tărâm al contrastelor și contradicțiilor, Japonia adăpostește deopotrivă spiritul lumii moderne, cu evoluțiile sale arhitectonice spectaculoase date de clădiri de peste 40 de etaje în înălțime și construcții cu forme neobișnuite, precum și sufletul construcțiilor tradiționale japoneze, bazate în primul rând pe lemn și completat de hârtia rezistentă, uneori decorată cu picturi delicate și alteori simplă și albă. În Japonia – până nu demult un stat cu o populație alcătuită în cea mai mare parte din etnici japonezi – au început să își facă apariția, în număr din ce în ce mai mare, imigranții sosiți atât din zona de Sud a Asiei, cât și din America de Sud, contribuind la schimbarea considerabilă a varietății etnice.

Date generale despre țară

Numele țării: Statul japonez (*Nihon Koku* 日本国)

Suprafața (*kokudo menseki* 国土面積): aprox. 377.801 km²

Forma geografică: arhipelagul Japoniei: *Nihon rettō* 日本列島

Forma arhipelagului: arc (*yumi* 弓) cu o lungime de aproximativ 3800 km

Latitudine – N: 45° 33' lat. N; S: 20° lat. N

Capitala (*Shuto* 首都): Tōkyō 東京 (aprox. 13 mil. locuitori) situată la aprox. 35° lat. N

Steagul: Cercul Soarelui (*Hi no maru* 日の丸)

Ziua națională: 23 februarie (ziua de naștere a Împăratului *Naruhito* –

va fi numit în mod oficial *Împărat* pe data de 22 octombrie 2019)

(23. 02.1960 -)

Reprezentantul / simbolul continuității dinastiei Japoniei: Împăratul (*tennō* 天皇)

Șeful administrației Japoniei: Prim-ministrul *Shushō* (首相) - în prezent: **Shinzō Abe**

(21. 09.1954 -)

Moneda națională (*tsūka* 通貨): Yen (*en* 円) ¥

Limba japoneză: face parte din familia limbilor aglutinante și prezintă trăsături similare limbilor altaice. Japoneza încorporează multe elemente străine. Sistemul japonez de scriere folosește caracterele chinezești *kanji* și două seturi de silabare, obținute în urma simplificării unor ideograme chinezești. Straturile lexicale cuprind termeni japonezi nealterați (*wago*), termeni preluați din limba chineză (*kango*) și termeni preluați din limbi utilizate în spațiul euro-american (*gairaigo*) – asupra acestor elemente aplicându-se regulile fonetice japoneze. Majoritatea neologismelor sunt de proveniență engleză. În limba japoneză există trei registre – cel *neutru-politic* utilizat în conversația obișnuită, cel informal – utilizat între unii dintre membrii familiei, între prieteni și între membrii unui grup cu un nivel scăzut de educație – și cel formal, care la rândul său are mai multe subcategorii. Limbajul bărbaților și limbajul femeilor diferă, acestea adoptând de cele mai multe ori formule de adresare mai elaborate și mai politicoase.

Fus orar: UTC+9

Principalele **religii:** șintoismul și budismul.

Populația: 126,8 milioane (2017), cu o densitate de 339 persoane/ km²

(2005), ceea ce face ca Japonia să fie pe locul 32 în lume.

Urbanizarea: Japonia este o societate urbană (doar cca. 5% din populație fiind agricultori), concentrată în câteva enclave de-a lungul Oceanului Pacific, zona metropolitană Tokyo-Yokohama (populație: 35 milioane), fiind cel mai mare megalopolis din lume. În 1989, 11,6% din populație era de peste 65 de ani, această îmbătrânire a populației fiind generată de natalitatea scăzută combinată cu longevitatea populației, îmbătrânirea populației constituind o problemă pentru statul nipon în viitorul apropiat.

Organizare administrativă:

Prefecturile sunt împărțite în municipii (市 *shi*), orașe (町 *machi*) și sate (村 *mura*). În Hokkaidō există 14 birouri administrative (支庁 *shichō*). Municipiile mai mari sunt împărțite în sectoare (区 *ku*) și tot în sectoare (23 la număr) este divizată porțiunea de est a zonei metropolitane Tokyo. O formă intermediară între comunitatea (sat, oraș etc) și prefectură este *districtul* (郡 *gun*).

Japonia este o țară insulară, cele patru insule principale fiind Honshū, Hokkaidō, Shikoku și Kyūshū. Din punct de vedere administrativ suprafața insulelor principale este divizată în 47 de unități: Tōkyō-TO, Hokkaidō, Kyōto-FU 京都府, Ōsaka-FU 大阪府 și 43 de unități denumite *ken* („prefecturi”). Aceste unități administrative sunt grupate în opt regiuni: Hokkaidō, Tōhoku, Chūbu, Kantō, Kinki, Chūgoku, Shikoku, Kyūshū.

Geografia Japoniei:

Japonia are un relief muntos, mai bine de patru cincimi din suprafață fiind reprezentate de munți de origine vulcanică, aspect care a determinat faptul că altitudinile acestora depășesc uneori 3000 metri. Cel mai înalt vârf muntos este *Fuji-san* 富士山¹, cu înălțimea de 3776 m.

Există și două regiuni întinse de câmpie – *Kantō* 関東 (care include Capitala Tōkyō și zonele limitrofe), respectiv *Kansai* 関西 (în care se

---

¹ „San” este citirea chinezească a semnului pentru „munte” (山) – a nu se confunda cu sufixul de politețe „san”.

află și zona Kyōto 京都 – Ōsaka 大阪).

Clima este temperată, cu manifestări caracteristice zonelor subtropicale cele patru anotimpuri (*shiki* 四季) având o serie de intervale în care populația este confruntată cu manifestări extreme. Deși temperaturile sunt blânde, în perioada iunie - iulie sunt aproximativ 40 de zile de tsuyu („ploi îndelungate” pe fondul unei călduri care amplifică efectele nedorite ale umezelii), iar în septembrie se manifestă vânturile foarte puternice – *taifū* („taifunurile”).

Reprezentare diplomatică

Japonia este a doua putere economică în zona Asia-Pacific, regiune caracterizată de cel mai mare dinamism economic la nivel mondial. Pentru România, relațiile cu Japonia se înscriu printre prioritățile politice și economice în raport cu țările din Asia-Pacific, alături de China, Coreea de Sud și India. Japonia joacă un rol esențial în asigurarea climatului de pace și securitate în regiunea Asiei și Pacificului. Este un important partener strategic, politic și economic al UE, partener al NATO și un donator major de asistență oficială pentru dezvoltare (ODA). La 17 iulie 2018, la Tokyo au fost semnate acordurile care vor reglementa relațiile UE cu Japonia – Acordul de Parteneriat Strategic și Acordul de Parteneriat Economic.

Japonia este unul dintre statele asiatice cu care România are relații speciale, fundamentate pe valorile comune și pe convergența intereselor în problemele internaționale. În ianuarie 2018, cu ocazia vizitei la București a Prim-ministrului Shinzō Abe, s-a luat decizia ridicării relațiilor bilaterale la nivelul de parteneriat strategic.

Relațiile diplomatice cu Japonia au început prin intermediul scrisorilor schimbate între șefii de stat din cea de-a doua jumătate a veacului al XIX-lea, în perioada de domnie a suveranului Carol I și au fost stabilite la nivel de legație în 1917. La 1 mai 1923, a fost înființat Consulatul General Onorific al României la Osaka. În contextul celui de-al Doilea Război Mondial, la 31 octombrie 1944 relațiile diplomatice bilaterale au fost întrerupte, fiind reluate la 1 septembrie 1959. Pe data de 1 iunie 1964 a fost re-inaugurată Ambasada României de la Tōkyō.

Dialogul bilateral este caracterizat de contacte politice și sectoriale frecvente.

În 1997 și 2002, președinții de atunci ai României au efectuat vizite oficiale de lucru în Japonia. Cu ocazia celei din 2002, în contextul aniversării a 100 de ani de la primele contacte diplomatice dintre cele două țări, a fost semnată *Declarația comună de prietenie, cooperare și parteneriat dintre România și Japonia*. În 1995 și 2002, au vizitat România Altețele Lor Prințul și Prințesa Hitachi, respectiv Alteța Sa Prințesa Sayako. Momentului aniversar al împlinirii a 50 de ani de la restabilirea relațiilor diplomatice a coincis cu o nouă vizită oficială de lucru a președintelui României la Tokyo, din martie 2010, precedată de vizita oficială în România a cuplului princiar Akishino, din mai 2009. La 16 ianuarie 2018, prim-ministrul Shinzo Abe a făcut o vizită oficială în România, prima vizită a unui premier japonez în țara noastră.

- Ambasada României la Tokyo și Ambasada Japoniei la București;
- Consulate onorifice ale României: Yokohama, Osaka.

În baza Acordului încheiat în 1994 între *Ministerul Educației Naționale* și *Japan Society for the Promotion of Science (JSPS)*, au loc anual schimburi de cercetători din diverse ramuri științifice. În martie 2018, a avut loc ultima rundă de consultări româno-japoneze în domeniul cercetării științifice.

În octombrie 2018 în Japonia erau înregistrați 2.721 de cetățeni români.

Cooperarea economică

Japonia este unul din principalii parteneri economici asiatici ai României – al doilea cel mai mare investitor din Asia. Japonia a sprijinit masiv, cu asistență financiară și tehnică, procesul de reforme din România. Au fost acordate împrumuturi pentru reabilitarea unor porțiuni de drumuri naționale și căi ferate, modernizarea unei centrale termoelectrice, a unei porțiuni a Portului Constanța, fiind în curs de operaționalizare proiectul comun de realizare a liniei de metrou care leagă Capitala de aeroportul Otopeni.

Principalele investiții nipone în România au fost realizate în industria auto

(componente/piese de schimb și componente electrice, anvelope, rulmenți, produse electronice, aparate de fotografiat ș.a.)

Japonia este membră a următoarelor organizații internaționale: OECD, ONU, UNCTAD, UNESCO, OMC, G7, G20.

Economia Japoniei

Japonia a reușit într-o perioadă relativ scurtă, să uimească lumea prin dinamismul autodepășirii ei și să se detașeze, sub raport economic, de țările regiunii est-asiatice. Japonia este a treia cea mai mare economie a lumii (conform PIB-ului nominal) și al cincilea cel mai mare exportator și importator. Țara beneficiază de o forță de muncă înalt calificată și este printre cele mai educate țări din lume, unde mare parte a cetățenilor săi au studii superioare.

Economia Japoniei a avut salturi spectaculoase, de la numeroasele falimente de după cel de-al Doilea Război Mondial, la redresarea din perioada anilor '60-'70, care a dus țara într-un „bubble” economic în anii '80, urmat de o criză începând cu prima parte a anilor '90, supranumit și „deceniul pierdut”. Economia Japoniei a crescut cu 2,5% în cel de-al treilea trimestru din 2017 (în Japonia anul fiscal durează de la 1 aprilie până la 31 martie), peste așteptările analiștilor; este una dintre cele mai lungi perioade de expansiune înregistrate după mijlocul anilor '90. În anul fiscal 2018, economia japoneză s-a redresat, susținută de creșterea cererii private, iar Măsurile din Noul Pachet privind Politica Economică au condus la extinderea ciclului de creștere economică cu îmbunătățirea condițiilor de ocupare a forței de muncă și o creștere a veniturilor.

Rata șomajului a atins nivelul de 2,7% (noiembrie 2017), fiind la cel mai scăzut din ultimii 24 de ani. Cel de-al treilea record este profitul corporațiilor japoneze, ajuns la 20,4 trilioane de yeni (187 de miliarde de dolari) în trimestrul II al anului fiscal 2017 (iulie-septembrie 2017).

Accentul pe creșterea economică

Reformele structurale implementate urmăresc atât creșterea economică, cât și rezolvarea unor probleme sociale. Astfel, bugetul pentru anul fiscal 2018 a urmărit trei direcții: reforma în domeniul

resurselor umane, creșterea productivității și consolidarea fiscală. În ceea ce privește reforma în domeniul resurselor umane – se urmărește creșterea investițiilor în capitalul uman prin: extinderea capacității instituțiilor de îngrijire a copiilor, creșterea salariilor din domeniul îngrijirii copiilor, educație preșcolară gratuită, creșterea alocației oferite prin burse care nu necesită rambursare, promovarea investițiilor IMM-urilor în capitalul uman, implementarea unor reforme fiscale pentru creșterea salariilor și îmbunătățirea productivității, sprijinirea cercetării-dezvoltării prin cooperarea dintre companii, guvern și mediul academic, prioritizarea investițiilor publice în menținerea infrastructurilor care contribuie la creșterea productivității. Pe lângă creșterea gradului de ocupare în rândul femeilor, analiștii economici japonezi susțin și un grad de ocupare mai mare a persoanelor în vârstă, pentru a fi depășită problema îmbătrânirii populației.

Societatea

În atenția autorităților sunt și evoluția tehnologică și modul cum aceasta poate fi implementată pentru dezvoltarea infrastructurii, creșterea sănătății populației sau creșterea productivității companiilor. Inovațiile industriei – creșterea vitezei și calității utilizării internetului, datele macroeconomice, robotizarea, economia de distribuție echitabilă – vor ajuta la rezolvarea unor probleme sociale. Spre exemplu, unele analize medicale pot fi făcute la domiciliu datorită telemedicinii și a evoluțiilor tehnologice din domeniul medical.

Pe bursa din Tokyo sunt listate peste 3.600 de companii (la sfârșitul lunii ianuarie 2019), cu o valoare de piață cumulată de peste 5.200 miliarde dolari, fiind a treia astfel de instituție financiară a lumii, după Londra și New York – precum și cea mai importantă din Asia.

Numărul turiștilor străini în Japonia ar urma să crească pentru al șaptelea an consecutiv. Obiectivul autorităților nipone este creșterea numărului de turiști străini până la 40 de milioane de vizitatori în 2020, anul în care capitala Tokyo va găzdui Jocurile Olimpice. Recordul de turiști străini în Japonia a fost stabilit în 2017: aproximativ 28,69

milioane, în creștere cu aproape 20% față de 2016.

Esența modelului economic japonez

În cadrul modelului economic japonez identificăm prezența unei paradigme preluate din China din perioada veche: confucianismul - doctrina care stă la baza divizării ierarhice a societății și care presupune un respect necondiționat acordat superiorului aflat în poziție de putere. Economia funcționează după modelul familiei; promovarea se bazează atât pe acumularea experienței, cât și pe merit, fiind extrem de importantă loialitatea față de firma angajatoare.

În perioada modernă, în cultura niponă educația a reprezentat prioritatea absolută a autorităților. În prezent aproximativ 98% din tineri își continuă studiile liceale – chiar dacă această formă de învățământ nu este obligatorie – iar rata analfabetismului este aproape nulă. Învățământul nipon domină clasamentul mondial de decenii. Cel mai important lucru pe care copiii îl învață în școală este responsabilitatea. Sistemul de învățământ are o puternică latură practică, elevii fiind învățați să devină responsabili, făcându-și singuri curățenie în școală sau luând masa în clasă, alături de profesori. Japonezii sunt cunoscuți pentru inteligența lor, echilibrul emoțional, caracterul puternic și respectul de care dau dovadă.

Japonia are o industrie complexă, cu un înalt nivel tehnologic (deține 60% din roboții industriali din lume), ce antrenează peste o pătrime din populația activă; contribuie cu sume importante la realizarea PIB. Japonia ocupă locuri fruntașe pe glob în metalurgia feroasă (fontă, oțel) și neferoasă (mai ales aluminiu și plumb), electronică, construcțiile navale (circa o treime din tonajul lăsat la apă), autovehicule (cel mai mare producător de autoturisme, fiind depășită doar de SUA), prelucrarea lemnului, petrochimie, celuloză și hârtie, textile etc. Marile concentrări industriale sunt Keihin, Hanshin, Chukyo, Kitakyushu. Cele mai importante companii sunt: Sony, Toshiba, Fujitsu, Nikon, Panasonic și Canon la producția de electronice; Toyota, Honda, Nissan și Mitsubishi la producția de automobile; Hitachi în industria IT.

Transporturile reprezintă un domeniu important al activității economico-sociale, Japonia fiind țara cu cel mai mare grad de folosire a căilor ferate pe cap de locuitor din lume. Lungimea totală a rețelei de căi ferate este de 23.670,7 km.

Cultură și tradiții

Cultura japoneză a evoluat foarte mult de-a lungul secolelor de la primele forma specifice perioadei străvechi, cultura Jōmon (până în aprox 300 î.e.n.), la un hibrid contemporan, care combină influențe din țări din Asia, Europa și America. Inițial, China și Coreea au avut o influență puternică asupra dezvoltării culturii Yayoi (cuprinsă cu aproximație între 300 î.e.n. și 300 e.n.) începând cu anul 300 Î.H. și culminând cu introducerea culturilor de orez, a ceremonialului funerar, a olăritului, picturii, scrisului, poeziei, etichetei de curte, a limbii chineze scrise și a budismului Mahayana până în secolul VII A.D.

În era medievală, Japonia și-a dezvoltat o cultură unică, printr-o diversificare treptată a artelor (arta aranjării florilor – *ikebana* – arta împăturirii hârtiei – *origami* – sau arta reprezentărilor grafice ale lumii „plutitoare” – *ukiyo-e*), a meșteșugurilor (pentru a a obține păpuși, articole lăcuite, oale), a dansului tradițional, a teatrului (*kabuki*, *Nō*, *bunraku*, sau a monologurilor *rakugo*), a tradițiilor diverse (băile calde în apele termale de la bazele vulcanilor, *onsen*, îmbăiatul public din pricina lipsei căzii din baia apartamentului, *sentō*, ceremonia ceaiului, arhitectură, grădini, săbii *Katana*) și a bucătăriei.

Samurarii sau *bushi* au reprezentat clasa privilegiată a perioadelor medievală și pre-moderna a Japoniei. Cuvântul *samurai* provine de la verbul *saburau* („a fi angajatul cuiva, a efectua serviciul militar în slujba unui *daimyō*”). Familiile războinicilor erau denumite *shizoku* („clanuri militare”), în timp ce alții îi numeau doar *samurai*.

Gheișa este și dansatoare și interpretă de artă tradițională japoneză. Gheișele au apărut în istorie ca artiști de profesie; la început mulți din acești artiști nu erau femei, ci bărbați. Gheișele folosesc multă pudră albă

și își conturează buzele cu roșu, iar ochii sunt accentuați cu negru și roșu. Toate poartă *kimono*, se încălță când merg afară cu sandale cu talpa foarte înaltă, *zori*, în interiorul acestora având *tabi* („șosete albe”).

Sărbătorile, ceremoniile, vestimentația, bucătăria specifică, transpun și transfigurează viața de zi cu zi, într-o lume a simbolurilor, cunoscută, înțeleasă și trăită doar de japonezi.

Obiceiuri contemporane

Recunoscuți pentru orarul zilnic extrem de încărcat și mai ales pentru orele petrecute cu naveta la și de la serviciu, japonezii se confruntă cu o lipsă acută de somn. În Japonia, somnul la birou este ceva obișnuit și acceptat din punct de vedere social. De fapt, este adesea văzut ca un semn de sârguință, deoarece „persoana este atât de dedicată muncii încât a lucrat până la epuizare”. Japonezii dorm în medie doar 6 ore și 35 de minute în fiecare noapte. Drept urmare, oamenii adorm deseori în timpul călătoriei spre job sau la locul de muncă, în parcuri, în cafenele, în librării, în centre comerciale și în orice alt loc public. Este atât de răspândit și atât de normal acest lucru încât japonezii au un cuvânt pentru a descrie această stare și anume: **inemuri**, ceea ce înseamnă într-o traducere liberă „prezent în timpul somnului”.

Japonia contemporană are un aspect modern, datorită inevitabilelor schimbări produse începând cu perioada Meiji (1868-1912), care a marcat ruptura definitivă de Japonia feudală. Cultura și Japonia tradițională subzistă însă, constituind filonul de vitalitate și creativitate niponă.

Astfel, ceaiul e un mod de viață al japonezilor, unul separat de workaholismul lor proverbial, de agitația din marile orașe și de roboții aflați în număr (aparent prea) mare în orice fabrică de-a lor; ceaiul verde (*matcha*) stă la baza alimentației sănătoase a japonezilor. Ingredientele principale ale bucătăriei japoneze tradiționale sunt: peștele și alte produse marine, zarzavaturile și orezul. Peștele este deseori servit crud, ceea ce necesită ca el să fie foarte proaspăt și să fie tăiat cu un cuțit bine ascuțit. Abundența produselor marine în apele care înconjoară arhipelagul Japoniei și influența religiei budiste (care

nu permite uciderea animalelor) au făcut ca japonezii să introducă în dieta lor carnea, produsele lactate sau grăsimile de origine animală de-abia după pătrunderea influențelor occidentale din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Armonia *wa* 和 – un concept fundamental al culturii nipone, preluat în fapt din cultura sinică, a ajuns să își creeze propriul imperiu al sugestiilor și așteptărilor, culminând cu identificarea ideogramei sale reprezentative cu ideea de „Japonia”.

Japonezii încearcă să recreeze atât idealul *armoniei*, cât și numeroase tablouri religioase prin minunate grădini care includ pietre, mușchi și plante miniaturale. Grădinile tradiționale sunt întreținute de călugării budiști și fac parte din complexe budiste. Templul *Kiyomizu-dera* din Kyoto, ce face parte din patrimoniul UNESCO, prezintă un design dezvoltat între secolele al VIII-lea și al XVII-lea care a stat la baza grădinăritului din întreaga lume.

Familia este unitatea de bază a societății, iar respectul pentru bătrâni este foarte important. Grupul este mai important decât individul și ierarhia socială este mai strict respectată decât în Occident.

În Japonia schimbul cărților de vizită este primul pas în orice relație de cunoaștere între două persoane – nu numai în afaceri. De fiecare dată când este primită o carte de vizită, aceasta trebuie citită cu atenție. Datele referitoare la instituția reprezentată de persoana din față, la rangul acesteia și numele sunt esențiale.

Cutremure, taifunuri și *tsunami* devastatoare au lovit Japonia pe tot parcursul existenței sale. Al Doilea Război Mondial s-a terminat pentru japonezi odată cu lansarea celor două bombe atomice asupra orașelor Hiroshima și Nagasaki pe 6 și 9 august 1945, soldate cu sute de mii de victime. Toate acestea însă nu au putut distruge spiritul tradițional, denumit *Yamato*.

Japonia s-a ridicat din cenușa atomică, într-o replică a păsării Phoenix, dar cultura sa a rămas pentru noi la fel de îndepărtată, puțin cunoscută și ermetică.

Simboluri japoneze pentru noroc!

Maneki Neko este o figurină de pisică considerată a aduce noroc în afaceri. În mod obișnuit, una sau ambele labe sunt ridicate, în Japonia, acest gest, cu palma orientată în jos este folosit pentru a atrage pe cineva spre sine.

“A aborda o altă cultură este ca și cum ai asista la o piesă de teatru Kabuki, unde ego-ul fiecărui actor este ascuns de o mască. Cealaltă cultură este masca, iar realitatea din spatele măștii este altceva, de origine japoneză.”

Tetsurō Watsuji, profesor de filozofie